

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta pedagogická

Bakalářská práce

2015

Robin Červinka

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA HUDEBNÍ KULTURY

**ROZHLASOVÉ VYSÍLÁNÍ, JEHO ROZVOJ
A VLIV NA POPULARIZACI HUDBY**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Robin Červinka

Specializace v pedagogice, obor Popularizace hudební kultury

Vedoucí práce: Mgr. Vít Aschenbrenner, Ph.D.

Plzeň, 2015

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň, 15. dubna 2015

.....
vlastnoruční podpis

Poděkování

Rád bych tímto poděkoval vedoucímu své bakalářské práce panu Mgr. Vítu Aschenbrennerovi, Ph.D. nejen za odborné vedení, ale i za cenné rady, které mi během zpracovávání bakalářské práce poskytl. Dále bych chtěl poděkovat pracovníkům archívu Českého rozhlasu za poskytnutou pomoc s vyhledáním originálů, které jsem mohl použít a zapracovat do bakalářské práce.

Originál zadání práce (student obdrží od svého vedoucího práce).

Anotace

Tato bakalářská práce má za úkol zmapovat počátky rozhlasového vysílání a nastítnit tak historickou změnu šíření a poslechu hudby. V této práci se snažím upozornit na rané počátky média, které stálo na začátku globální popularizace hudby.

Klíčové pojmy

Rozhlasové vysílání, rozhlas, popularizace hudby, Radiojournal, rádiová stanice, radiofonní stanice, radiofonie, hudební vysílání, první vysílání.

Annotation

This bachelor thesis has the task to find the beginnings of the radio broadcasting and show the historic change of propagation and listening music. In this thesis I would like to show early formation and evolution of the broadcasting media, which was standing at the start of global popularization of music.

Key words

Radio broadcasting, music propagation, Radiojournal, radio station, radiophony station, radiophony, music broadcasting, first broadcasting.

Obsah

1	PŘEDMLUVA.....	4
2	ÚVOD.....	5
3	ROZHLAS	6
	3.1 Původ slova rozhlas	6
	3.2 Co je to rozhlas	6
4	STRUČNÝ PŘEHLED VÝVOJE ROZHLASU	6
	4.1 Historie rozhlasové technologie.....	6
	4.2 Historie rozhlasového vysílání ve světě	7
5	PRVNÍ ROZHLASOVÁ VYSÍLÁNÍ	8
	5.1 První rozhlasová vysílání ve světě	8
	5.1.1 Metropolitní opera v New Yorku	8
	5.1.2 Výsledky amerických voleb v rádiu.....	9
	5.1.3 Americká stanice KDKA	9
	5.1.4 Osobnosti KDKA.....	10
	5.2 První rozhlasové vysílání v Evropě	12
	5.2.1 Marconi a technologické počátky	12
	5.2.2 Marconi – experimentální radiová stanice 2MT	13
	5.2.3 Vznik BBC	13
	5.3 První rozhlasové vysílání v Československu	15
	5.3.1 Dříve než okolní státy	15
	5.3.2 Založení radiofonní stanice	15

6	RADIOJOURNAL.....	16
6.1	První pokusný radiofonický koncert.....	16
6.2	Druhý pokusný radiofonický koncert	16
6.3	První pravidelné vysílání Radiojournalu v Československu..	17
6.4	Srovnání začátků s BBC.....	17
6.5	Iničiátoři vzniku Radiojournalu.....	18
6.6	Vysílací stanice Kbely.....	18
6.7	Hodnocení prvního roku vysílání	19
7	OSOBNOSTI POČÁTKŮ ČESKOSLOVENSKÉHO VYSÍLÁNÍ	21
7.1	Tři nejdůležitější.....	21
7.2	Miloš Čtrnáctý – přínos pro hudební vysílání	21
7.3	Miloš Čtrnáctý – životopis.....	22
7.4	Miloš Čtrnáctý - Jak to začalo.....	24
7.5	Miloš Čtrnáctý v rozhlasu Radiojournal.....	26
7.6	Miloš Čtrnáctý – další aktivity.....	28
7.7	Miloš Čtrnáctý – projev do rozhlasu (archiv)	28
8	ROZHLAS V PLZNI	31
8.1	Vznik rozhlasu	31
8.1.1	První pokusy o zřízení stanice.....	31
8.1.2	První vysílání	31
8.1.3	Svobodná Plzeň hovoří	32

8.1.4	Oficiální vznik rozhlasu v Plzni	33
8.1.5	Modernizace a rozvoj rozhlasu v Plzni	33
8.2	Současnost rozhlasu v Plzni.....	34
8.2.1	Český rozhlas Plzeň	34
8.2.2	Program Českého rozhlasu Plzeň	34
9	VLIV ROZHLASU NA POPULARIZACI HUDBY	35
9.1	V počátcích rádia	35
9.2	V období rozvoje rádia.....	35
9.3	Autorské poplatky v rádiu	36
10	ZÁVĚR	37
11	RESUMÉ.....	38
12	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	39
12.1	Monografie a periodika	39
12.2	Elektronické zdroje.....	40
13	SEZNAM PŘÍLOH.....	42
14	PŘÍLOHY	I

1 PŘEDMLUVA

Hudba nás v našem životě provází již odjakživa. Je více než zřejmé, že tu byla dříve, než kam sahají první písemné zdroje o hudbě a jejím využití. Od primitivních začátků pravěkých společností, které pravděpodobně ovládaly velmi primitivní hudební nástroje, uplynulo hodně času. Existuje mnoho hypotéz, jak pračlověk objevil hudbu. O tom se však můžeme jen domnívat.

Nejpravděpodobnější začátky hudby spatřujeme v prvních a velice primitivních pokusech napodobování zvířecích zvuků pravěkými lidmi, o nichž se můžeme domnívat, že s velkou pravděpodobností sloužily jako dorozumivací nástroj k lovu, či obřadům. Je velice pravděpodobné, že již v pravěku používali ke komunikaci na větší vzdálenosti vjemů vizuálních (např. kouř zapáleného ohně na vyvýšeném bodě) a především akustických. Stejně tak jako se pravěcí lidé snažili poslat zprávu o blížící se lovené zvěři či o blížícím se nepříteli z jednoho kopce na druhý, i my v dnešní době prahme po komunikaci na velké vzdálenosti.

V počátcích komunikace a dorozumívání na větší vzdálenosti používali pravěcí lidé s velkou pravděpodobností ke komunikaci akustických zvuků produkovaných vlastními ústy (křik). Křik však není bohužel dostatečně účinný a srozumitelná komunikace je v tomto případě omezena na krátké vzdálenosti. Není tedy divu, že v pozdějších dobách jejich vynalézavost nemohla opomenout nástroje zesilující zvuk.¹ Tyto nástroje však jistě vznikly o hodně později a s velkou pravděpodobností se vyvinuly z původních primitivních hudebních nástrojů. Tyto primitivní nástroje dokázaly vytvářet zvuk a v pozdější době i produkovaný akustický zvuk zesílit.

Jedno nás však i přes vzdálenost tisíců let stále spojuje s osudem našich pravěkých předků a to, že již odjakživa našeho počátku se snažíme o dorozumívání na velké vzdálenosti.

---

¹ HILMES, Michele. *Radio voices: American broadcasting, 1922-1952*. Minneapolis: University of Minnesota Press, c1997, s.35, ISBN 08-166-2621-9.

2 ÚVOD

Dnešní komunikace se vyvinula ve velkou škálu propojených médií. Tato multimédia mají nespočet možností využití. Žijeme v době internetu, rádií, mobilních telefonů, tisku, televize a fotografií. Bylo by pošetilé v dnešní době vnímat zvuk, potažmo hudbu, pouze jako věc zábavnou. Zvuk jako takový zastává velkou část dnešních komunikačních médií, ať už jako doprovod k vizuálnímu vjemu (televize, internet), či pouze stojí sám o sobě, jako hlavní složka komunikačního prostředku (rádio, telefon).

Jelikož jsem byl vždy fascinován velikostí médií a informacemi, kterých je v poslední době tolik, že již člověk téměř není schopen je efektivně třídit a využívat, rozhodl jsem se tedy jít až ke kořenům a počátkům komunikačních a sdělovacích prostředků. Tedy do historie počátků dnešních médií a komunikačních prostředků. Do historie docela nedávné, která však byla převratnou událostí v komunikaci. Za takovou událost, která nastartovala tuto éru, se považuje telegraf.

Pro účely mé bakalářské práce, která se má tematicky zabývat rozhlasovým vysíláním, jeho rozvojem a vlivem na popularizaci hudby, však tento objevný vynález ještě nedostačoval. Z tohoto důvodu se v mé práci o tomto komunikačním předstupni pouze zmiňuji a více se zabývám až komunikací spojenou s historickým vynálezem Nikoly Tesly, tedy prvním sdělovacím a komunikačním prostředkem na větší vzdálenosti. Ano, mluvím zde o rádiu, o historicky převratném vynálezu a s ním také o fenoménu rozhlasového vysílání, které následovalo po tomto objevu.

Moje bakalářská práce si bere za úkol zmapování historických souvislostí začátků prvních veřejných rozhlasových stanic s pravidelnou vysílací dobou. Tedy dobou, ve které se první hudba a mluvené slovo dostávají skrze rozhlasové přijímače k posluchačům až domů.² Dále bych chtěl popsat vliv tohoto média na šíření a tedy popularizaci hudby. Tato souhrnná práce se zabývá nejprve začátkem rozhlasu. Nastíním zde počátky vysílání v USA a Evropě, ale především v poměrech tehdejšího Československa, kdy byla založena první vysílací stanice u nás. Málokdo v tomto ohledu ví, že Československo bylo tehdy

---

² HILMES, Michele. *Radio voices: American broadcasting, 1922-1952*. Minneapolis: University of Minnesota Press, c1997, s 62., ISBN 08-166-2621-9.

druhou zemí v Evropě³, která měla svoje první rozhlasové vysílání s pravidelnou vysílací dobou. Tedy z hlediska regionu se budu zabývat především Prahou, kde začíná celý náš příběh rádiového vysílání u nás. Také uvedu okolnosti vzniku vysílání v Plzni. Dále pak se budu snažit popsat jednotlivé aspekty šíření hudby tímto médiem a ovlivnění hudebního vnímání široké veřejnosti.

3 ROZHLAS

3.1 Původ slova rozhlas

Slovo rozhlas je velmi mladé. Vzniklo až v roce 1924, kdy tehdejší rádiová stanice Radiojournal vypsal soutěž na české pojmenování rádia. Slovo rozhlas použil poprvé redaktor Národních listů ve svém článku. Do té doby se používal termín radiožurnál.

3.2 Co je to rozhlas

Rozhlas je telekomunikační zařízení pro jednosměrný přenos zvuku na dálku. Cizím slovem, které již v češtině značně zdomácnělo, se také rozhlas označuje výrazem, rádio.

Obvykle jako přenosové médium slouží vysokofrekvenční elektromagnetické (radiové) vlny, ale používají se i metalické linky (rozhlas po drátě, místní rozhlas) a v poslední době se rozhlas šíří i za pomoci internetu a vysíláním ze satelitních družic.

4 STRUČNÝ PŘEHLED VÝVOJE ROZHLASU

4.1 Historie rozhlasové technologie

Roku 1873 James Clerk Maxwell matematicky popsal princip šíření elektromagnetických vln. Následně pak v roce 1876 Heinrich Rudolf Hertz poprvé experimentálně prokázal existenci těchto vln a zkonstruoval předchůdce dnešní dipólové

---

³ PATZAKOVÁ, Anna Jandová. Prvních deset let československého rozhlasu. 1935. vyd. Praha: Nákladem Radiojournalu, čl. zpravodajství radiotelefonického, 1935, s.32

antény. Několik dalších let si muselo lidstvo počkat na událost, kdy v roce 1893 Nikola Tesla provedl první veřejnou demonstraci rádia a radiového spojení. Také ruský vědec Alexandr Stěpanovič Popov zkonstruoval v roce 1895 první bezdrátovou telegrafickou stanici za využití hromosvodu coby antény. Dále pak v roce 1896 Guglielmo Marchese Marconi už telegrafuje na vzdálenost přes tři kilometry za použití dodnes používaného čtvrtvlňného dipólu. Využití těchto poznatků našel v roce 1906 Valdemar Poulsen, který vyvinul telegraf pomocí netlumených kmitů a mohl tak vysílat morseovku na určité frekvenci a byl již teoreticky schopen přenášet řeč. Následně v roce 1907 uskutečnil Quirino Majorana první „hovor“ na vzdálenost 75km. Po těchto pokusech a zdokonaleních mohl Lee de Forest v roce 1910 sestavit zařízení, které snímalo zvuk opery Carmen a přenášelo jej rozhlasově. Široká dostupnost rozhlasové technologie spadá až do období 20. a 30. let minulého století. Tento rozvoj byl podmíněn rozšířením elektronek, a tím snadného zhotovení rozhlasového přijímače, tzv. krystalky.

4.2 Historie rozhlasového vysílání ve světě

V roce 1910 byl uskutečněn první rozhlasový přenos z Metropolitní opery v New Yorku. Přenos byl pouze na krátkou vzdálenost do přilehlých budov a sálů. O skutečném rozhlasu můžeme hovořit až v roce 1920, kdy jsou plošně vysílány výsledky amerických prezidentských voleb. Následně v roce 1922 je v Anglii zahájeno pravidelné rozhlasové vysílání stanice BBC a v roce 1923 začíná vysílat rozhlas v bývalém Československu. To se událo dne 18. května 1923 ve Kbelích a stanice nesla název „Radiojournal.“⁴

---

⁴ Historický vývoj médií. *Media set* [online]. © 2005 - 2015 [cit. 2015-04-02]. Dostupné z: <http://www.mediasetbox.cz/cs/uzitecne-informace/historicky-vyvoj-medii/>

5 PRVNÍ ROZHLASOVÁ VYSÍLÁNÍ

Za první rozhlasová vysílání můžeme počítat přenos živého koncertu z Metropolitní opery v New Yorku, dále pak počátky rozhlasového vysílání v USA. S nevelkým zpožděním přidává svoje vysílání BBC. Jak jinak, než s profesionálním přístupem a za podpory silného kapitálu. Hned po BBC je to však v Evropě vysílání z tehdejšího Československa.⁵

5.1 První rozhlasová vysílání ve světě

5.1.1 Metropolitní opera v New Yorku

První rozhlasové vysílání je neodmyslitelně spojeno s Metropolitní operou v New Yorku. Zde se 13. ledna 1910 uskutečnilo historicky první vysílání, první živý přenos na světě. Árie z oper Sedlák kavalír a Komedianti v podání Enrica Carusa a Emy Destinové si tak mohli poslechnout návštěvníci několika desítek sálů, kam hudbu i zpěv přenesl vysílač.

O tuto historickou událost se zasloužil americký fonoamatér a vynálezce Lee de Forest, kterému se podařilo vysílat přímo z Metropolitní opery. I přesto, že se nepodařilo odvysílat celý průběh opery, nýbrž jen výše uvedené árie a též druhé a třetí dějství Pucciniho Tosky, sklidil Forest velký úspěch. Díky osobitému vynálezu, který tohoto slavného večera uplatnil, mohli návštěvníci poslouchat hudbu z ampliónů, které byly rozmístěny v sálech, kam se zvuk přenášel pomocí rádiových vln.

Lee De Forest přišel na to, jak elektronkou zachytit a zesílit signál natolik, že hlas i hudbu bylo slyšet po celé místnosti. Tato elektronka dokázala zvuk zesílit do takové míry, že nebylo nutné poslouchat zvuk jenom ze sluchátek. Tehdejší reprodukční technika nedosahovala dostatečné síly zvuku a sluchátka izolovala okolní ruchy.

---

⁵ PATZAKOVÁ, Anna Jandová. Prvních deset let československého rozhlasu. 1935. vyd. Praha: Nákladem Radiojournalu, čsl. zpravodajství radiotelefonického, 1935, s.32

Datum 13. ledna 1910 bylo v celosvětovém v měřítku historickým prvenstvím. Byl to první pokus, kterým bylo realizováno veřejné rádiové vysílání. Toto vysílání však stále ještě nelze zcela považovat za úplně rozhlasové, jelikož toto vysílání obsahovalo jen přenos do nedalekých divadelních sálů. Ty se nacházely v okruhu několika desítek kilometrů od Metropolitní opery. Nejednalo se tedy o klasické rozhlasové vysílání, zprostředkované sítí rozhlasových vysílačů, které vysílají do pohodlí lidských domovů tak, jak jsme zvyklí z dnešní doby.⁶

Příběh nám známých přenosů z Metropolitní opery, které jsou přenášeny do jednotlivých přijímačů prostřednictvím sítě vysílačů, začíná až slavným datem, a to 25. prosince 1931. V této době však už byl boom rádiového vysílání v plném proudu.⁷

5.1.2 Výsledky amerických voleb v rádiu

Za plnohodnotné rozhlasové vysílání můžeme označovat rok 1920, kdy se odehrálo první vysílání prostřednictvím sítě vysílačů v USA. Při příležitosti amerických prezidentských voleb byly tímto způsobem veřejně vysílány jejich výsledky.⁸

5.1.3 Americká stanice KDKA

KDKA je název rádiové stanice, která oficiálně vznikla dnem 2. listopadu 1920 v Pittsburgu a v režii společnosti Westinghouse Electric Company ve státě Pensylvanie. Stanice měla první vysílací licenci na světě. Pensylvánie má prostřednictvím pittsburgské společnosti Westinghouse Electric Company a stanice KDKA nepopíratelně velké prvenství na poli rozhlasového vysílání. Název KDKA není žádnou zkratkou a nikde jsem

---

⁶ První rozhlasový přenos opery před sto lety zahájili Destinnová a Caruso. *Art - Hospodářské noviny* [online]. Economia, Copyright © 1996-2015 [cit. 2015-04-02]. Dostupné z: : <http://art.ihned.cz/c1-39831350-prvni-rozhlasovy-prenos-opery-pred-sto-lety-zahajili-destinnova-a-caruso>

⁷ Rozhlasové přenosy z Met oslaví osmdesátiny. *Opera PLUS - váš informační portál o opeře, hudbě a tanci* [online]. Copyright 2009-2014 [cit. 2015-04-02]. Dostupné z: <http://operaplus.cz/rozhlasove-prenosy-z-met-oslaví-osmdesatiny/>

⁸ HILMES, Michele. *Radio voices: American broadcasting, 1922-1952*. Minneapolis: University of Minnesota Press, c1997, s.48-52, ISBN 08-166-2621-9.

nedohledal zprávu o tom, že by tento název měl symbolizovat např. jména zakladatelů. Hlavními iniciátory tohoto projektu byli Harold Arlin a Frank Conrad.

Po krátkém čase od zahájení vysílání stanice KDKA si veřejnost čím dál tím více začíná uvědomovat výhody nového fenoménu. V oblibě jsou nejen živá vysílání sportovních utkání a zpravodajství. Vlivem vysílání stanice KDKA se rádio stává nepostradatelným nástrojem a součástí kultury amerického života. Rádiové přijímače se začínají šířit mezi lidmi jako lavina. Během prvních dvou let vysílání se jejich pořizovací cena snižuje natolik, že se stávají dostupnými pro širokou veřejnost, a to především i pro sociálně slabší třídu. Chudší vrstvě tak rádio šetří peníze vydané za noviny a v neposlední řadě za návštěvu sportovních a hudebně kulturních událostí.⁹

Zkušenosti z provozu rádia KDKA byly hlavní inspirací a studnicí vědomostí pro našeho Ing. Eduarda Svobodu, který odtud přivezl cenné poznatky do Československa. Na základě těchto informací vznikla ve spolupráci s Milošem Čtrnáctým a společností Radioslavia naše vysílací stanice Radiojournal.

5.1.4 Osobnosti KDKA

Harold Arlin v roce 1917 dokončil svoje elektrotechnická studia na univerzitě v Kansasu a přichází pracovat do Westinghouse Electric Company. Zde se setkává s Frankem Conradem, také zaměstnancem této společnosti. Toto setkání se posléze stává osudným a významným pro pozdější vznik prvního pravidelného licencovaného vysílání na světě. Harold Arlin experimentoval s rádiovými vlnami a jejich šířením již v době svých studií.

Frank Conrad také již nějakou dobu experimentuje v této oblasti, avšak s ne příliš dokonalou technikou rádiového přenosu. Oba dva spolu začínají brzy spolupracovat a zabývají se vývojem vysílacích a přijímacích stanic.¹⁰ Prozatím jsou to stanice vyrobené

---

⁹ Historical Marker: Radio Station KDKA. *ExplorePAHistory.com* [online]. © 2011 [cit. 2015-04-05]. Dostupné z: <http://explorepahistory.com/hmarker.php?markerId=1-A-30F>

¹⁰ HILMES, Michele. *Radio voices: American broadcasting, 1922-1952*. Minneapolis: University of Minnesota Press, c1997, s.77-78, ISBN 08-166-2621-9.

v domácích podmínkách, které montují po práci a ve svém volném čase. V roce 1920 se Franku Conradovi podařilo sestavit již funkční a vcelku pokrokové zařízení doma ve své garáži. Nahodile tak začíná v odpoledních hodinách vysílat hudbu z rádia. Jeho nepravidelné vysílání z garáže se stává populárním. Na svých přijímačích ho v blízkém okolí poslouchají především jeho kolegové, místní radioamatéři a také někteří z bohatších rodin, kteří si mohou dovolit koupit nového rádiového přijímače. V té době se již začínají vyrábět první přijímací zařízení, která jsou však zatím poměrně drahá. Prostřednictvím vysílání z garáže se Conradovi podařilo odstartovat pozitivní odezvu a lokální módní vlnu. Díky tomuto zájmu se začala zvyšovat poptávka po rádiových přijímačích.

Tento zdárný úspěch Franka Conrada nezůstal bez povšimnutí. Ve vidině potenciálního zisku si ho všimlo vedení firmy Westinghouse Electric Company. S praktickými zkušenostmi Conrada a nemalým finančním kapitálem společnosti staví Westinghouse Electric Company svůj vlastní vysílač na střeše továrny. Vysílač je již mnohem výkonnějším a sofistikovanějším zařízením, než s jakým vysílal Conrad ze své garáže. Vedení podniku podává v říjnu roku 1920 žádost na ministerstvo obchodu, kde žádá o první komerční vysílací licenci. Licence je posléze udělena a ode dne její platnosti, tedy od 2. listopadu roku 1920, tak začíná první pravidelné vysílání ze střechy továrny Westinghouse Electric Company.

Stanice je hned využívána denně s dvacetihodinovým vysílacím časem. Mimo jiné v jednom ze zahajovacích přenosů proběhlo i historicky první vysílání informací o výsledku prezidentských voleb. V průběhu dalších měsíců se pak vedení Westinghouse Electric Company snaží zformovat budoucí koncept a ustanovuje prvního ředitele programu.

Tím se v lednu roku 1921 stává Harold Arlin. Člověk, který již na univerzitě projevoval velký zájem o problematiku rádiového vysílání, měl praktické zkušenosti se stavbou vysílacího zřízení, neboť na jeho vývoji spolupracoval s Frankem Conradem. Harold Arlin se tak stal moderátorem a ředitelem programu v jedné osobě. Zasloužil se o první koncepci vysílacího schématu a zakomponoval do něho dnes naprosto samozřejmé prvky moderátorského řemesla. Mezi ně patří také čtení zpráv, tehdy samozřejmě ještě

z novinových titulů, mluvené průvodní slovo mezi jednotlivými písněmi, příležitostné telefonické rozhovory, vysílání přímých přenosů taneční hudby a další postupy.¹¹

Harold Arlin odešel z rádia v roce 1925, kdy ho personální oddělení Westinghouse Electric Company posílá do Ohia. V této společnosti má další uplatnění na technických pozicích. Westinghouse Electric Company byla v té době jednou z největších výrobních koncernů elektrotechnických součástí všeho druhu. Za mikrofon se vrátil už jen jako host v roce 1966 a 1972. Harold Arlin zemřel v roce 1986.¹²

5.2 První rozhlasové vysílání v Evropě

5.2.1 Marconi a technologické počátky

Marchese Guglielmo Marconi byl italský vynálezce, podnikatel, fyzik a politik. Narodil se 25. dubna 1874 v městě Griffona, zemřel 20. července 1937 v Římě. Jedná se o jednoho z hlavních vynálezců, průkopníků a představitelů rádiového vysílání a vynálezů s ním spojeným. Marconi je považován za vynálezce telegrafního zařízení, avšak některé patenty mu byly později v roce 1943 americkým nejvyšším soudem ve spolupráci s patentním úřadem anulovány z důvodu, že velice podobné principy si dal zhruba o deset let dříve patentovat Nicola Tesla. Jeho zájem o rádiové vysílání se projevil už během jeho studií v Bologni, kde se zajímal především o výsledky pokusů Heinricha Hertze. Po svých studiích se Marconi pokouší o první pokusy v oblasti rádiově telegrafního vysílání v Itálii. Tyto převratné a průlomové pokusy však nevzbuzují v rodné Itálii potřebný zájem a nedávají zde předpoklad pro rozvoj této nově vznikající technologie.

---

¹¹ Historical Marker: Radio Station KDKA. *ExplorePAHistory.com* [online]. © 2011 [cit. 2015-04-05]. Dostupné z: <http://explorepahistory.com/hmarker.php?markerId=1-A-30F>

¹² Historical Marker: Radio Station KDKA. *ExplorePAHistory.com* [online]. © 2011 [cit. 2015-04-05]. Dostupné z: <http://explorepahistory.com/hmarker.php?markerId=1-A-30F>

Z tohoto důvodu se Marconi stěhuje do Londýna, kde 2. června 1896 získává patent na bezdrátový telegraf a v roce 1897 zakládá svou první telegrafní společnost, se kterou posléze zaznamenává své první úspěchy především ve spolupráci s tehdejší britskou poštovní společností.¹³ Mezi lety 1897 až 1920 se Marconi věnuje experimentům s rádiovým přenosem zprvu morseovky, později však i mluveného slova a hudby, jakožto prvopočátku budoucích rádiových stanic. V prosinci roku 1901 Marconi uskutečňuje historicky první rádiové vysílání přes Atlantik a to z města Poldhu, Cornwall na Signal Hill, St Johns, Newfoundland, v Kanadě. Toto vysílání však stále zahrnuje pouze Morseovu abecedu.

Mluvené slovo a hudba pak přichází až mnohem později s příchodem vynálezu nového modulátoru v roce 1906. Rozvoj mluveného slova a hudby na rádiových vlnách se však ještě nadále rozvíjel a trvalo dalších 14 let experimentování, než se stal reálně uskutečnitelným.¹⁴

5.2.2 Marconi – experimentální radiová stanice 2MT

V roce 1920 Marconi zakládá svojí první rádiovou stanici 2MT, město Writtle, Essex. Tato stanice se nacházela v bývalé vojenské chatě a byla již vyspělou a velmi moderní stanicí, která umožňovala vysílat mluvené slovo a hudbu ve vysoké kvalitě oproti předchozím pokusům. Tato stanice ukončila svou činnost 17. ledna 1923, kdy se Marconioho společnost začíná za podpory nemalého kapitálu spřízněných firem věnovat rozvoji a popularizaci BBC.

5.2.3 Vznik BBC

Technologický pokrok v oblasti vysílání začíná upoutávat pozornost kapitálu. Na území Británie si v této době začíná všimnout potenciálního zisku především vedení firem

---

¹³ UK Radio: A Brief History - Part 1. *MDS975* [online]. Smith, © 2005 - 2015 [cit. 2015-04-08]. Dostupné z: <http://www.mds975.co.uk/Content/ukradio.html>

¹⁴ UK Radio: A Brief History - Part 1. *MDS975* [online]. Smith, © 2005 - 2015 [cit. 2015-04-08]. Dostupné z: <http://www.mds975.co.uk/Content/ukradio.html>

zabývajících se výrobou radiotelegrafních a nově i rádiových přijímačů, které spatřují v Marconioho vysílání velký potenciál, jak na poli prodeje rádiových přijímačů, tak posléze výhodami propagace svých produktů skrze rádiové vysílání.

Mezi roky 1920 a 1922 se tedy začíná jednat o vzniku rádiové stanice BBC. Hlavním iniciátorem této události se stává Marconioho společnost The Marconi Co. Ve spolupráci se společnostmi The General Electric Co., The Radio Communications Co., Metropolitan Vickers Co., Western Electric Co., a také The British Thompson-Houston Company. Tyto společnosti v roce 1922 podepisují společnou smlouvu, ve které se zaručují o společném složení kapitálu pro financování rozvoje nově vznikající BBC. Složení kapitálu bylo deklarováno na první dva roky. Inspirováni událostmi a rozvojem rádiového vysílání a masového prodeje rádiových přijímačů v USA chtěly tyto společnosti dosáhnout stejného rozvoje i v Británii. Hlavní prioritou bylo v počátcích vytvořit dostatečně velkou síť vysílačů po celém území Británie a především kvalitní vysílací program, který by zapříčinil větší popularitu a prodej rádiových přijímačů, ze kterých budou posléze zainteresované společnosti profitovat.¹⁵

S datem 14. listopadu 1922 se jako historicky druhou světovou a první evropskou licencovanou stanicí s pravidelným vysílacím časem stává BBC. Byla založena pod jménem British Broadcasting Company roku 1922 ale od roku 1927 nese jméno British Broadcasting Corporation. Veřejnoprávní instituce BBC byla první a největší britská zpravodajská stanice v Evropě, která sídlí dodnes v Londýně.¹⁶

BBC, která je dnes uznávanou veřejnoprávní rádiovou a v dnešní době také především televizní společností, zajišťuje několik britských rozhlasových a televizních stanic i vysílání do zahraničí. Je všeobecně uznávána pro kvalitu a objektivitu svého zpravodajství.

---

¹⁵ UK Radio: A Brief History - Part 1. *MDS975* [online]. Smith, © 2005 - 2015 [cit. 2015-04-08]. Dostupné z: <http://www.mds975.co.uk/Content/ukradio.html>

¹⁶ Britain on the air. *Science Museum's Information Age gallery* [online]. Creative Commons - CC, © 2014 [cit. 2015-04-02]. Dostupné z: http://www.sciencemuseum.org.uk/online_science/explore_our_collections/stories/britain_on_the_air

5.3 První rozhlasové vysílání v Československu

5.3.1 Dříve než okolní státy

Na jaře roku 1923, kdy začalo pravidelné rozhlasové vysílání v Československu, jsme na samých počátcích evropského rozhlasu. Evropa začíná v hlavních městech zřizovat první rádiové stanice, poučuje o novém vynálezu, zkoumá jej a využívá zkušeností a vymožeností především amerického rozhlasu, jenž byl v té době již o poznání dále než třeba například první evropská rádiová stanice BBC ve Velké Británii. Rozhlas vzrušuje a napíná techniky, přináší nové úkoly a problémy mezinárodní spolupráce, zaměstnává průmyslníky i státníky, hledá a nalézá nadšené průkopníky, kteří přesvědčují a poučují veřejnost o novém vynálezu.

Československý rozhlas je svým vznikem mezi prvními v Evropě, tudíž i prvním z průkopníků tohoto mediálního odvětví. V době kdy ve Francii vysílá ojedinele Eiffelova věž, v sousedním Německu vysílají jen nahodile třikrát týdně z Königswusterhausenu v neurčitých hodinách, a ve Vídni teprve začínají budovat jejich první malou stanici, zahajuje Praha dne 18. května 1923 každodenní rozhlasovou službu. Československo zahajuje pravidelná vysílání dříve než všechny sousední státy, a to přesně rok poté co svoji činnost uvedla do provozu Britská stanice BBC.¹⁷

5.3.2 Založení radiofonní stanice

Podnět k založení Československé stanice vyšel z kruhu žurnalistů a akciové společnosti Radioslavie, která se jako první zabývala výrobou a prodejem radiofonických zařízení. Nejdříve se Radioslavie zabývala telegrafickým spojením, ale hned s nástupem prvních rozhlasových stanic v USA se Radioslavie chytila příležitosti a vyslala tehdejšího ředitele Radioslavie Ing. Eduarda Svobodu do Ameriky.

Snahy o založení rozhlasové stanice byly od začátku silně podporovány Ministerstvem pošt a telegrafů, které hned od začátku podporovalo propagaci rozhlasu a

---

¹⁷ PATZAKOVÁ, Anna Jandová. *Prvních deset let československého rozhlasu*. 1935. vyd. Praha: Nákladem Radiojournalu, čsl. zpravodajství radiotelefonického, 1935, s. 31-32

také se přičinilo, aby byl rozhlas upraven zákonem. To se také stalo, kdy byl původní zákon o telegrafech ze dne 23. března 1923 upraven tak, že radiofonie, vysílání a přijímání je výhradně právo státu a byla tak vyhlášena státním monopolem. Dále pak 20. prosince 1923 vydává stát další zákon, ve kterém upravuje ustanovení o výrobě, prodeji a přechovávání radiotelegrafních a radiotelefonních zařízení a také předpisy o jejich dovozu z ciziny. Až do prosince roku 1923 se zatím teprve připravují a ustanovují právní podmínky právě vznikající vysílací stanice Radiojournal.

6 RADIOJOURNAL

6.1 První pokusný radiofonický koncert

Stejně tak jako se převratné vynálezy v naší historii setkávaly s lidskou nedůvěřivostí, ani s nově příchozím vysíláním tomu nebylo jinak. V době, kdy se ještě širší veřejnost často dívala na nový vynález jako na novou hračku a nejevila k rozhlasu zvlášť velký zájem, se propagace stala nedílnou součástí začátku radiofonické éry. V tomto směru nelze opomenout první pokusný radiofonický koncert, který se konal 29. března 1923 pod záštitou Ministerstva pošt a telegrafů a byl výhradně pro členy vlády. Přijímací zařízení pro tuto produkci dodala tehdejší Radioslavia a výklad obstaral ministerský rada Ministerstva pošt a telegrafů pan Ing. Josef Strnad.¹⁸

6.2 Druhý pokusný radiofonický koncert

Druhý radiofonický koncert se pak uskutečnil již pro veřejnost dne 15. května 1923 a byl doplněn o odborné přednášky Ing. Josefa Strnada a JUDr. O. Kučery. Tyto přednášky měly z velké části charakter osvětový, ale také propagační.¹⁹

---

¹⁸ PATZAKOVÁ, Anna Jandová. *Prvních deset let československého rozhlasu*. 1935. vyd. Praha: Nákladem Radiojournalu, čsl. zpravodajství radiotelefonického, 1935, s. 38-40

¹⁹ PATZAKOVÁ, Anna Jandová. *Prvních deset let československého rozhlasu*. 1935. vyd. Praha: Nákladem Radiojournalu, čsl. zpravodajství radiotelefonického, 1935, s. 56-57

6.3 První pravidelné vysílání Radiojournalu v Československu

První pravidelné vysílání bylo zahájeno z Kbelské stanice dne 18. května 1923 památným výrokem: „Haló, haló, zde vysílací stanice Radiojournal ve Kbelích u Prahy. Vysíláme na vlně 1150 metrů.“ Tuto památnou větu vyslovila Emilie Tučková, která se původně do rozhlasu dostala jako úřednice. Když však nebylo, kdo by hlásil, přihlásila se řediteli rozhlasu a provázela poté necelý rok rozhlasovým vysíláním. Vysílání započalo již 18. května 1923. Československá rozhlasová společnost však plně vzniká až o měsíc později 7. června 1923. Definitivní právní stránka vysílání byla vyřešena a upravena zákonem až v červenci 1923. Z toho tedy vyplývá, že rozhlasová stanice Radiojournal vysílala první dva měsíce načerno.²⁰

6.4 Srovnání začátků s BBC

Anglická rozhlasová společnost BBC založená v roce 1922 začíná v přepočtu s kapitálem 11 miliónů korun, československá rozhlasová stanice Radiojournal se musí spokojit se vstupním kapitálem 500 000 korun. Společnost BBC byla od počátku podporována silnými výrobními koncerny, které nejenže poskytly takto vysoký vstupní kapitál, ale také vybavily začínající BBC dvaceti moderně vybavenými vysílacími stanicemi i řádně proškoleným a zapracovaným personálem.²¹

---

²⁰ Projekty - Radio Praha. *Radio Praha - zprávy z České republiky* [online]. Radio Prague, © Copyright 1996-2015 [cit. 2015-04-02]. Dostupné z: <http://old.radio.cz/cz/clanek/49647>

²¹ JEŠUTOVÁ, Eva. *Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí Českého rozhlasu*. Vyd. 1. Praha: Český rozhlas, 2003, s.82-84, ISBN 80-867-6200-9.

6.5 Iničiátoři vzniku Radiojournalu

Zatímco v Londýně výrobní koncerny zakládají první rozhlasovou stanici, do které od samého začátku pumpují nemalé finanční částky pod vidinou lepší reklamy pro jejich produkty, u nás je tomu naopak. O vznik prvního vysílání usilují pouze tři lidé. Tito tři lidé ve svém projektu, jenž není nic jiného, než projektem tří zvědavých průkopníků na poli techniky, žurnalistiky a práva, rozhodně nezastávají stejnou myšlenku jako bohaté koncerny podporující Britskou BBC.

Jedná se o Ing. Eduarda Svobodu, který si z Ameriky přivezl technické a praktické znalosti radiofonie spolu se zvědavostí a podnikavostí rozeného experimentátora na poli techniky. Dále pak o JUDr. Ladislava Šourka, tehdejšího ředitele společnosti Radioslavia, který se staral o právní a obchodní zakotvení společnosti. A v neposlední řadě o Miloše Čtrnáctého, tehdejšího redaktora „Národní politiky“, jenž usiloval o zpopularizování nového vynálezu v povědomí veřejnosti. Tato trojice tří podnikavých a zvědavých lidí si správně povšimla potenciálu rádiového vysílání, které v této době zdaleka nemělo zformovaný směr ani účel, jakým se bude ubírat. Počátky Radiojournalu nebyly tedy ničím jiným, než koníčkem tří lidí, kterým se posléze stal jejich koníček prací na plný úvazek. Tito tři hlavní iničiátoři rozhlasové služby vytvářeli kousek po kousku podmínky pro rozhlas, vyjednávali za společnost se zástupci státu, prováděli první průkopnickou práci na poli techniky, žurnalistiky a kultury.²²

6.6 Vysílací stanice Kbely

Začátky vysílání mohou působit velice teatrálně. Mluvíme zde o době, kdy ještě tehdejší vedení nově vzniklé stanice Radiojornal smýšlí o rádiu jako o stanici, která má za úkol výhradně sloužit k přenosu živé hudby a mluveného slova. Tato politika Radiojournalu měla opodstatnění v tom, že posluchačům, tedy jedinému zdroji financí Radiojournalu bude předkládána pouze kvalitní živá tvorba, a nikoliv reprodukováná hudba za pomoci gramofonu, jenž si může každý sám pustit v pohodlí domova. Tato

---

²² PATZAKOVÁ, Anna Jandová. *Prvních deset let československého rozhlasu*. 1935. vyd. Praha: Nákladem Radiojournalu, čsl. zpravodajství radiotelefonického, 1935, s.62-66

politika se ukázala v blízké budoucnosti jako velice naivní, avšak patří neodmyslitelně k začátkům Kbelské rozhlasové stanice.

Stejně tak prostoduché, jako bylo v začátcích smýšlení Radiojournalu, bylo i první vybavení Kbelské vysílací stanice. Velká většina vybavení Kbelské stanice se skládala ze sponzorských darů a zapůjčených součástek od firmy Radiofonie a Ministerstva pošt a telegrafů, které od začátku projekt vřele podporovalo. Například od Ministerstva pošt a telegrafů byl Radiojournalu propůjčen obyčejný telefonní mikrofon a pianino jako první zprostředkovatel živé hudby z ateliéru vysílací stanice. Ministerstvo pošt a telegrafů též zapůjčilo Kbelskou vysílací stanici, jež nebyla nic jiného než dřevěnou nezateplenou boudou pro hardware telegrafního vysílače. Tato bouda se škvírami mezi jednotlivými prkny pak v zimním období posloužila jako improvizovaný ateliér pro první hlasatele a muzikanty. Jako letní ateliér pak posloužil Skautský stan, který zapůjčila Pražská letní prázdninová kolonie.

Spojení mezi Prahou a Kbely obstarával v zimě autobus a v létě elektrická dráha, která odvážela účinkující muzikanty z Prahy do Kbel.²³

6.7 Hodnocení prvního roku vysílání

Relace prvního roku vysílací stanice Radiojournal nebyly tak velké, aby dokázaly upoutat pozornost masové veřejnosti. Zasáhly především svět techniky, který jevil výrazně větší zájem o vysílání a zvuk. Zvuk, ať už se jedná o mluvené slovo, nebo hudbu, která vycházela z prvních amplionů, působil na veřejnost jako naprostá sensace a technicky založeným jedincům posloužil jako možnost ozkoušet tehdejší podomácku vyráběné a ještě velice nedokonalé reprodukcí soustavy.

Začalo se sice s pravidelným rozhlasovým vysíláním již v květnu 1923, avšak ještě dlouho po té se Radiojournal vyvíjel v improvizovaných podmínkách. Za překonání těchto obtížných počátků by se dal považovat rok 1924, kdy byl otevřen první vysílací ateliér

---

²³ PATZAKOVÁ, Anna Jandová. *Prvních deset let československého rozhlasu*. 1935. vyd. Praha: Nákladem Radiojournalu, čsl. zpravodajství radiotelefonického, 1935, s.75-77

v Poštovní nákupně ve Fochově třídě a dále pak rok 1925, kdy byla otevřena moderní stanice Francouzská ve Strašnicích.

Jaké byly programové počátky rozhlasu, můžeme konkrétně sledovat až od září 1923, kdy začal vycházet „věstník Radiojournal“, který vycházel v měsíčním intervalu. Na stránkách tohoto měsíčníku, jenž v začátcích připomínal spíše obchodní propagační leták než rozhlasový program, se můžeme dočíst o prvních plánech s rozhlasem, o jeho problémech i pokusech. Z tohoto měsíčníku se pak dále dá i vyčíst soupis účinkujících za dané období a obsahuje i spousty informačních článků především osvětového typu ohledně nově vzniklého komunikačního a sdělovacího média.²⁴

---

²⁴ PATZAKOVÁ, Anna Jandová. *Prvních deset let československého rozhlasu*. 1935. vyd. Praha: Nákladem Radiojournalu, čsl. zpravodajství radiotelefonického, 1935, s.354-358

7 OSOBNOSTI POČÁTKŮ ČESKOSLOVENSKÉHO VYSÍLÁNÍ

7.1 Tři nejdůležitější

O vznik Radiojournalu se zasloužilo hned několik osobností. V tomto ohledu bych mohl vyzvednout tři jména, která se nejvíce přičinila o vznik a rozvoj této vysílací stanice. Byli to především Ing. Eduard Svoboda, dále pak Miloš Čtrnáctý a společnost Radioslavie, kterou zastupoval JUDr. Ladislav Šourek. Tato tři jména jsou naprostou alfa a omegou začátku Radiojournalu. V programové oblasti a z pohledu vlivu vysílání na šíření hudby k širokému okruhu posluchačů si dovoluji více pojednat o přínosu pana Miloše Čtrnáctého.

7.2 Miloš Čtrnáctý – přínos pro hudební vysílání

Miloš Čtrnáctý, který jako novinář, spisovatel, dramatik, veliký propagátor a zastánce především osvětové publicistiky, působil v Radiojournalu a mě zaujal natolik, že jsem se rozhodl věnovat mu v této práci více prostoru. Velkým plusem je také fakt, že vzhledem k jeho velice hojné tvorbě a angažmá v různých spolcích, divadlech, v deníku Národní politika a především v Radiojournalu, zanechal mnoho stop a indicií, ze kterých lze získat celkem ucelený obraz. Tento obraz, poskládaný ze střípků kronik, pamětí, archivů a také dochovaných knižních vydání, se pokusím promítnout více.

Miloš Čtrnáctý je osobnost, která ovlivnila nejen vznik Radiojournalu, ale také stál například u založení Velké operety v Praze, která se později přejmenovala na Divadlo Jiřího Wolкера. Dále se podílel na vzniku revuálního divadla v Karlínském varieté, které spoluzaložil s A. Fenclem. Nejdůležitější roli však sehrál při založení Radiojournalu a především časopisu Radiojournal, který je dodnes hlavním historickým pojítkem s historií rádia.²⁵

---

²⁵ Z rozhlasového archivu: Otec rozhlasu - Leonardo - věda a technika jasně a přehledně. Český rozhlas [online]. © 1997-2013 [cit. 2013-07-05]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/leonardo/historie/_zprava/z-rozhlasoveho-archivu-otec-rozhlasu--458091

Miloš Čtrnáctý byl člověk, který zasvětil celý svůj život kultuře a hudbě. Ve svých článcích, recenzích, fejetonech a reportážích spojoval životy běžných lidí s tehdejšími celebritami. Zajímal se především o kulturu a životy lidí jak na vesnicích, tak ve velkém městě. V jeho novinářské práci se pak snažil psát pro širokou veřejnost a byl prvním člověkem, který rozvinul hudební program rádia do podoby dnešního vysílání. Tedy do podoby, kdy se snažil o vysílání s mottem: „Pro každého něco“.

7.3 Miloš Čtrnáctý – životopis

Redaktor, spisovatel, divadelní pracovník a spoluzakladatel Československého rozhlasu. Narodil se 24. února 1882 v Kralupech nad Vltavou, kde jeho otec působil jako obvodní lékař. Po absolvování základního vzdělání se stal studentem Gymnázia v Praze v Žitné ulici, kde byl jedním z jeho učitelů Alois Jirásek. Velký vliv na Miloše Čtrnáctého však měl spolužák Jaroslav Hašek, a to především svým smyslem pro improvizaci a recesi.²⁶ Po absolvování gymnázia studoval Miloš Čtrnáctý na Československé obchodní akademii. Po absolvování obchodní akademie pracoval ve Smíchovské záložně. Pak odjel na zkušenou

do Berlína. Zde se učil vedení německé obchodní korespondence a prohluboval své jazykové znalosti. Po příjezdu z Německa měl nastoupit na místo v Pražském peněžním ústavu. Záliba v literatuře a umění ho však nakonec zavedla na dráhu novinářskou. V roce

---

²⁶ Z rozhlasového archivu: Otec rozhlasu - Leonardo - věda a technika jasně a přehledně. Český rozhlas [online]. © 1997-2013 [cit. 2013-07-05]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/leonardo/historie/_zprava/z-rozhlasoveho-archivu-otec-rozhlasu--458091

1902 byl přijat v redakci J. Herbenova deníku Čas a zároveň se stal pražským redaktorem plzeňského deníku Plzeňské listy, pro které pak pracoval v příštích deseti letech.

Do této doby by se daly datovat začátky novinářské kariéry Miloše Čtrnáctého, od které se stal novinářem na celý jeho život, a to i za svého působení v rozhlase a v divadle v letech 1904-1942.

V roce 1904 přestoupil z redakce Čas do redakce Národní politika, kde působil 38 let, až do roku 1942, kdy odešel do důchodu, aby se vyhnul kolaboraci s nacisty. Jeho novinářská práce vždy hluboce tíhla k osvětovému pojetí kultury, ve spojitosti s prosazováním pozdně romantických a obrozeneckých tradic. V roce 1919 se aktivně zúčastnil politických událostí, když byl vedle Rudolfa Deyla staršího, jedním z důležitých aktérů Stavovského divadla, ve kterém do té doby působil výlučně divadlo německé. Poslední léta jeho nejaktivnějšího zapojení na poli žurnalistiky zastával funkci zodpovědného redaktora novin Národní politika. Prošel všemi rubrikami, avšak nejdůležitější byla jeho práce v kulturním zpravodajství, pro které napsal nespočet článků, fejetonů, interview a reportáží.

Se zvláštní láskou se věnoval divadlu a hned na počátku se stal zástupcem činoherního referenta v novinách Národní politika za spisovatele M.A. Šimáčka, při čemž napsal nespočet divadelních referátů a odborných článků. Věnoval při tom pozornost životu a poměrům českého herectva. Z divadelního světa si přivedl i svoji první ženu Růženu Koldovskou, vynikající sólistku opery Národního divadla. Mimo novinářskou činnost přispíval i do předních beletristických časopisů Zlatá Praha, Lumír a další.

Dále také vydal román Hříchy mládí, který vyšel v roce 1913 v nakladatelství Vaněk a Votava, Smíchov. Dalším jeho románem byla Zlatá pouta. Tato publikace vyšla v roce 1913 v nakladatelství Vaněk a Votava, Smíchov. Uvedená díla byla též publikována pod čarou v Olomouckém časopisu Pozor.

Pro svoje zkušenosti a odborné znalosti se posléze dostal i k divadelní činnosti. V roce 1914 se podílel na vedení Národního divadla jako člen výboru Společnosti Národního divadla v Praze.

V roce 1927 ho přizval A. Fencel ke spolupráci na vybudování a řízení svého revuálního divadla v Karlínském varieté.

Také Bedřich Jeřábek požádal v roce 1929 Miloše Čtrnáctého o pomoc při založení Velké operety v Praze. Miloš Čtrnáctý se tedy stal spoluzakladatelem tohoto největšího operetního divadla a zůstal v jeho ředitelství až do roku 1945, kdy opereta byla přeměněna na Divadlo Jiřího Wolкера.

Význačná úloha mu připadla v historii našeho rozhlasu, který založil spolu s Ing. Eduardem Svobodou a společností Radioslavia, kterou v té době zastupoval Ladislav Šourek. Zde plnil především úlohu ředitele rozhlasového programu. Této funkce se vzdal v roce 1927, ale zůstal členem jednatelského sboru rozhlasu až do jeho zestátnění, které proběhlo v roce 1940.

Byl též zakladatelem a po čtyři roky redaktorem věstníku Radiojournal a vedoucím zpravodajského oddělení. Tento věstník Radiojournal byl založen v září roku 1923 a vycházel měsíčně. V březnu 1925 v něm napsal: „Rozhlas je instituce demokratická, a proto nesmí sloužit jen určitým vrstvám, nýbrž musí mít program co nejširší. Zásadou při něm je: „každému něco.“

Dlouhá léta působil ve výboru spolku žurnalistů a značně podpořil jeho finanční fond z výtěžku biografu Sanssouci, později Kapitol. Byl posledním předsedou spolku Československých žurnalistů a klubu Československých novinářů před sloučením těchto organizací.²⁷

7.4 Miloš Čtrnáctý - Jak to začalo

Začátek Radiojournalu datujeme do roku 1923. Avšak spolupráce Miloše Čtrnáctého na tomto velice odvážném pokusu o založení první československé radiofonie začíná již o mnoho let dříve. Hlavním iniciátorem této události je neodmyslitelně

---

²⁷ Miloš Čtrnáctý - Životopis / Info - Filmová databáze online FDb.cz. Filmy, seriály, herci, recenze filmů - Filmová databáze online FDb.cz [online]. © 2003-2013 [cit. 2013-07-05]. Dostupné z: <http://www.fdb.cz/lidi-zivotopis-biografie/412460-milos-ctrnacty.html>

Ing. Eduard Svoboda, který svým technickým založením a jeho přirozenou zvědavostí na poli techniky přivezl cenné informace z USA a Velké Británie.

V této době přijíždí Ing. Eduard Svoboda zpět z jeho cest po USA a Velké Británii a vzniká v jeho hlavě myšlenka na založení vlastní rádiové stanice. Plný nových dojmů a informací, týkajících se nově vznikajícího vynálezu, se pak obrací na novináře a žurnalistu Miloše Čtrnáctého, který si za svoji kariéru vybuodoval jméno velkého propagátora inovací a též velmi přičinlivého člověka při spoluzaložení revolučního divadla v Karlínském varieté a Velké operety v Praze.

Ing. Eduard Svoboda velmi dobře věděl, že k založení první vysílací stanice v Československu nebude třeba jen nemalý kapitál, ale mnohem více bude důležitá propagace tohoto snažení. To mělo zapříčinit větší zájem široké veřejnosti, a tím i přísun peněz od budoucích koncesionářů, popřípadě sponzorů či společníků.

Miloš Čtrnáctý tuto spolupráci přijal a v roce 1922 započalo jejich společné snažení o založení první vysílací stanice v Československu. Tato spolupráce se později ukázala jako osudová jak pro osobní život redaktora M. Čtrnáctého, tak pro vznik rozhlasového vysílání v našich zemích. Miloš Čtrnáctý společně s Ing. Eduardem Svobodou podávají žádost o udělení koncese na první radiofonické vysílání na území Československa, ale tehdy ještě netušili, že celé vydání koncese se zdrží a zkomplikuje především vlivem tehdejší společnosti Radioslavie, která si na založení první stanice také brousila zuby.

Koncesi k vysílání mělo vydat tehdejší Ministerstvo pošt a telegrafů, jehož vedení však bylo finančně velmi ovlivňováno společností Radioslavie, která jako jediný tuzemský výrobce radiového zařízení dodávala veškerou techniku pro telegrafní a poštovní účely. Ze zahraničních zkušeností bylo zřejmé, že radiofonie, tedy rádio, má obrovský potenciál a společnost Radioslavie zde spatřovala velký business. V tomto směru se Radioslavie rozhodně nehodlala dělit o výsady a především rozhodovací právo spojené s vlastnictvím plánované nové vysílací stanice.

Společnost Radioslavie tedy rozehrála celkem vysokou hru, kde se snažila za každou cenu Ing. Eduarda Svobodu a Miloše Čtrnáctého s jejich nápadem nejdříve odradit a později i vyřadit ze hry. Ing. Svoboda a M. Čtrnáctý byli však velmi neoblomní a nakonec tedy po dlouhém dohadování a vyjednávání s vedením Ministerstva pošt a telegrafů se jim dostává kladné odpovědi. Řešení, s kterým přišlo Ministerstvo pošt a

telegrafů bylo však takřka nesplnitelné a bylo zřejmé, že za vším stojí opět vedení Radioslavie, která se tak snažila definitivně zbavit konkurence. Ministerstvo pošt zde rozhodlo, že koncesi Ing. Svobodovi a M. Čtrnáctému udělí, ale jen pod podmínkou, že se spojí dohromady s Radioslávií, a to ku prospěchu Radioslavie, která zde měla vlastnit 51% celé společnosti. Také byla stanovena jednotýdenní lhůta, do které musí Ing. Svoboda s M. Čtrnáctým složit na účet peníze ve výši 49% ze stanoveného kapitálu, který též stanovilo Ministerstvo pošt a telegrafů. Jednalo se o celkem velkou sumu peněz, o které si bylo vedení Radioslavie jisto, že Ing. Svoboda s M. Čtrnáctým v takto krátké době nemohou sehnat, a proto si posléze bude moci Radioslavie, která oplývala slušným finančním zajištěním, založit první rádiovou stanici sama bez dalších společníků.

Ing. Svoboda a M. Čtrnáctý se nakonec i přes velmi nevýhodné podmínky, které nastolilo Ministerstvo pošt a telegrafů, rozhodli přijmout tento diktát. Stále se však potýkali s nedostatkem finančních prostředků. V tomto boji pak sehrál velkou úlohu Miloš Čtrnáctý, který měl v této době velmi slušné jméno mezi kolegy žurnalisty, a tak prostřednictvím spolku žurnalistů nabídl odkoupení jednotlivých podílů za vložení odpovídajícího kapitálu. Takřka přes noc se podařilo M. Čtrnáctému sehnat zbylé peníze od kolegů, kteří pak vlastnili oněch 49% Radiojournalu společně s Ing. Eduardem Svobodou a M. Čtrnáctým, kteří přispěli finančně největším dílem. Nemožné se stalo skutečností a Radioslavii tedy nezbylo nic než spojit síly s Ing. Svobodou, Milošem Čtrnáctým a jejich podílníky z řad spolku žurnalistů. Vzniká tedy Radiojournal, který se však definitivně právně ustanovil až 7.června 1923, tedy v době, kdy již probíhalo vysílání z kbelského stanu (od 18. 5. 1923).²⁸

7.5 Miloš Čtrnáctý v rozhlase Radiojournal

M. Čtrnáctý byl poté dlouhodobě členem Jednatelského sboru Radiojournalu (do roku 1940), kromě toho sehrál v samých začátcích vysílání významnou roli při utváření programu. Od 1. 6. 1923 do 31. 3. 1927 působil ve funkci šéfa programu. Jeho úkolem bylo

---

²⁸ JEŠUTOVÁ, Eva. *Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí Českého rozhlasu*. Vyd. 1. Praha: Český rozhlas, 2003, s. 121-135. ISBN 80-867-6200-9

především jednat s účinkujícími, sestavovat denní program a dohlížet na provoz v ateliéru vysílací stanice. Dále také řídil redakci časopisu Radiojournal, který byl v začátcích spíše kronikou než programem pro posluchače. Přes všechny výhrady, které si programová činnost M. Čtrnáctého později vysloužila, zůstává faktem, že jako první programový šéf orientoval své úsilí na podporu náročného uměleckého obsahu vysílání a usiloval o to, aby program neupadl do podbízivé zábavné role.²⁹

Miloš Čtrnáctý zkoncipoval základní složky vysílání do podoby, ze které vycházejí dnešní rádia. V prosinci 1924 zavedl vysílání zpráv České tiskové kanceláře, odstartoval pravidelné hudební pořady, byl iniciátorem prvního sportovního přenosu (boxerské utkání 2. 8. 1924) a přenosu operního představení ze scény Národního divadla v roce 1925. Na základním rozvržení jednotlivých rozhlasových funkcí a typů pořadů se jeho tvůrci poměrně rychle shodli. Sporné momenty se však posléze objevily v názorech ohledně míry zábavnosti programu.

V prvních dvou letech působení v roli programového ředitele věnoval M. Čtrnáctý pozornost především hudebnímu programu. Zpočátku nechoval přílišnou důvěru v možnosti uměleckého slova zprostředkovaného rozhlasovým vysíláním. Výraznější nástup tohoto oboru se váže až na příchod hlasatele Adolfa Dobrovolného (1925). Při tvorbě hudebního programu těžil Čtrnáctý ze svých bohatých osobních kontaktů a přivedl před mikrofon řadu předních hudebních interpretů, instrumentalistů i pěvců. Pořady obsahovaly kvalitní výběr z repertoáru vážné hudby. Ve snaze zachovat vysokou kvalitu hudebních relací vyloučil však a priori některé žánry jako nízké a málo zušlechťující. Neuznával např. lehkou taneční hudbu, pohrdlivě se zmiňuje o jazzu.³⁰ Konzervativní skladba hudebního programu se stala předmětem kritiky jak ze strany vedení Radiojournalu, tak veřejnosti. Když byl v roce 1926 do role vedoucího hudebního odboru angažován mladý profesor pražské konzervatoře dr. Jaroslav Krupka, který se stal kritikem podoby hudebního vysílání, M. Čtrnáctý, za půl roku po sérii neshod, na svou programovou funkci rezignoval.

---

²⁹ ČTRNÁCTÝ, Miloš. *Rukopisné vzpomínky*. Jediný originál uložený v archívu Českého rozhlasu. Praha, 1962, s. 42-58

³⁰ ČTRNÁCTÝ, Miloš. *Rukopisné vzpomínky*. Jediný originál uložený v archívu Českého rozhlasu. Praha, 1962, s.94-103

Po naplnění úctyhodného zakladatelského činu Čtrnáctý z programové práce brzy odešel. Otevřel tak cestu dalším, těm, kteří rozhlasové vysílání dále rozvíjeli a zdokonalovali.³¹

7.6 Miloš Čtrnáctý – další aktivity

M. Čtrnáctý se po jistou dobu věnoval divadelní dramaturgii, a to v žánru operety. V roce 1929 se jako tajemník divadelního podnikatele Jeřábka stal spoluzakladatelem divadla Velká opereta a v r. 1934 i jeho dramaturgem. Podílel se také na založení zpěvohry v pražském divadle Varieté. Věnoval se i publicistické a literární činnosti, kterou představují tituly jako Vzpomínkové stati věnované rozhlasovým začátkům v letech 1923-1926. Jedná se o Rukopisné vzpomínky M. Čtrnáctého, které jsou uloženy v Archivu Českého rozhlasu. Byl autorem povídek a románů, kterými jsou Hříchy mládí, Zlatá paleta, Pod jižním nebem, Ženy a milenky, Slečna guvernanta aj.³²

7.7 Miloš Čtrnáctý – projev do rozhlasu (archív)

Snímky z originálu projevu jsou k nahlédnutí také jako obrázky v příloze. Pro úplnost zde uvádím přepis tohoto dokumentu:

„Říkává se, že kdo jednou přičichne k divadlu, hned tak se ho nepustí. A totéž možno říci o rozhlasu. Já přičichl k oběma a dle toho se mi vede. Sleduji pilně, co se děje na jevištích a v rozhlasových síních, kde jsem byl kdysi jako doma a jen v technickém vývoji zůstávám pozadu, poněvadž kapsa mi nedovoluje, abych držel s dobou krok a opatřil si nejmodernější přijímací přístroj nebo dokonce televizor. Mám dosud můj první přijímač, brněnský Standard, na kterém před 39 lety jako první šéf programu jsem kontroloval

---

³¹ PATZAKOVÁ, Anna Jandová. *Prvních deset let československého rozhlasu*. 1935. vyd. Praha: Nákladem Radiojournalu, čsl. zpravodajství radiotelefonického, 1935, s.179-191

³² Z rozhlasového archivu: Otec rozhlasu - Leonardo - věda a technika jasně a přehledně. Český rozhlas [online]. © 1997-2013 [cit. 2013-07-05]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/leonardo/historie/_zprava/z-rozhlasoveho-archivu-otec-rozhlasu--458091

počáteční vysílání a který mi dosud slouží v létě při pobytu na venkově. V Praze mám starý osmilampový Telefunken a ten proháním po celé Evropě. Vzpomínám často na Ing. Eduarda Svobodu, s nímž jsem kladl základní kameny k našemu rozhlasu v roce 1923, kdy u nás o něm skoro nikdo ještě nevěděl mimo několik nadšených radioamatérů a dopisují si s naším prvním technickým spolupracovníkem Janem Velíkem, který působí v Brně. Oba vzpomínáme na těžké počátky našeho rozhlasu i na to, jak jsme je šťastně přemohli a jak Praha se může vždycky chlubit, že měla první pravidelné vysílání ve střední Evropě. Jak lidé na nás evidentně hleděli, když jsme jim vypravovali, že budou doma v teple u přijímačů slyšet koncerty, zprávy, opery z Národního divadla, jen aby se přihlásili za posluchače rozhlasu. Pokládali nás za pomatené, div ne za blázny. To zní už dnes jako pohádka. Ale ta průkopnická doba přes všechny obtíže a těžké chvíle, jež nám přinesla, zůstala v našich vzpomínkách něčím krásným a nezapomenutelným. Listuji občas v těch svých starých lejtrech a sbírkách obrázků a pokaždé vybaví se mi v duchu podoby těch prvních umělců, kteří bez velkých nároků nám pomáhali svými výkony povznést čsl. rozhlas na světovou úroveň, na přátelské styky s nimi.

Rozhlas zmohutněl, vyspěl a půjde dále cestou svého vývoje. A mně dnes, když se naň po 39 letech podívám, blaží mě, že jsem stál u jeho kolébky a že jsme mu s Ing. Svobodou dali zdravé základy, na nichž se mohl dále rozvíjet. Ať se díváme na začátky našeho rozhlasu jakkoliv, ať připustíme jejich primitivnost, významným přece zůstane, že přišli jsme s nimi dříve, než většina druhých a zabezpečili tak čsl. Rozhlasu pevné místo ve světové konstelaci a možnost rozvoje, odpovídajícího tehdy potřebám našeho státu. Byli jsme si hned na začátku vědomi toho, že rozhlas stane se velmocí, že nadejde brzo doba zápasu o vlny v světovém prostoru a že leží před námi doba začátečního vývoje nové instituce, u nás dosud téměř neznámé a že bude pro nás tím lépe, čím dříve ji budeme mít za sebou.

To vše bylo příčinou, proč jsme se snažili urychlit jednání o rozhlas a dospěti k pravidelnému vysílání třeba stanicí jen radiotelegrafní, bez řádně vybaveného studia v době, kdy nebylo ještě právní úpravy radiofonie u nás, kdy nebylo výroby přijímačů a obchodů s nimi. Bylo třeba vskutku odvahy pustit se za těchto poměrů do budování radiofonie a pokračovat v ní přes značné finanční oběti, které si tyto svízelné počátky vyžádaly. Ale byla to pevná víra v budoucnost a význam rozhlasu a opravdové nadšení

všech spolupracovníků, kdo nám umožnili, že 18. května roku 1923 kolem 8 hodiny večerní přijel ke kbelskému baráku vysílací stanice automobil s prvními účinkujícími československého rozhlasu.

Struktura programů musila přirozeně odpovídat technickým možnostem. Proto vyžadovala z počátku jen sóla na jednotlivých nástrojích a to na těch, které nejlépe zněly, jako trubka, cello, housle. Od jednotlivých nástrojů pokračovalo se pak k hudebně komornímu a salonnímu orchestru, od sólových zpěvů k dvojzpěvům, kvartetům a sborům dle získaných zkušeností.

Jako šéf programu byl jsem si od počátku vědom, že rozhlas je určen pro nejširší lidové kruhy a že jim především musí přinášet zábavu a poučení. Snažil jsem se tedy dělat program většinou lidový. To ovšem neznamenovalo, že bych chtěl dělat z rozhlasu flašinet, jak by to mnozí byli rádi viděli. Směřovalo se vždy nahoru, třeba že se ty dury a molly leckomus nelíbily. A abych zdůraznil myšlenku spolupráce s velkou složkou národa, zařadil jsem oslavu prvního máje roku 1924 jako první dělnický rozhlas. To se některým pánům v jednatelském sboru nelíbilo a dělnický rozhlas zmizel, aby se oficiálně objevil až roku 1926.

Rozumí se, že naše podnikání neušlo pozornosti sousední ciziny a její žárlivosti. Tak list Wiener Stimmen se ptal, proč Praha? Co je možno v Praze, je možno i ve Vídni. A připojil, že celá organizace byla s obdivuhodnou obratností a neochvějnou energií zbudována téměř přes noc. Také v Budapešti nás pochválili, ale doma? Ale nač vyvolávat nepříjemné vzpomínky, když tolik příjemných táhne hlavou a ta osmdesátka se tak ráda při nich ohřívá.³³

---

³³ ČTRNÁCTÝ, Miloš. *Projev do rozhlasu* [Strojopis]. Jediný originál uložený v archívu Českého rozhlasu. Praha, 1963

8 ROZHLAS V PLZNI

8.1 Vznik rozhlasu

8.1.1 První pokusy o zřízení stanice

První pokusy o vybudování vlastní stanice s vysíláním zaměřeným na západočeský region tehdejšího Československa vznikají již 8. května 1926, tedy pouze tři roky po vzniku vůbec prvního vysílacího studia v pražských Kbelích. V květnu roku 1926 se tedy objevují první snahy o založení plzeňské stanice, a to především ze strany Západočeského radioklubu, který byl hlavním iniciátorem a propagátorem této události. Západočeský radioklub pak za podpory dalších organizací podává podnět na vedení československého rozhlasu a vznáší požadavek na zřízení rozhlasového studia a vysílače pro západočeský region. Tato žádost je pak postoupena ministerstvu pošt a telegrafů, které bylo hlavním úřadem pro správu vysílacích frekvencí a s tím spojeným udělováním licencí. Ministerstvo pošt však žádost zamítlo, a to z důvodu, že při mezinárodním rozdělování rádiových frekvencí bylo pro rozhlasové vysílání Československé republiky přiděleno pouze 6 frekvencí, jež jsou již plně obsazeny. Snaha o založení západočeské regionální vysílací stanice tak byla bohužel z úředních důvodů zpečetěna, a to na dlouhých 19 let.³⁴ Nové příležitosti se museli místní obyvatelé chopit sami až na samém konci druhé světové války.

8.1.2 První vysílání

První vysílání budoucího plzeňského rozhlasu začíná za dramatických událostí konce války. Vysílání je zahájeno v podstatě ještě pod palbou a začíná tak vysílat první informační relace o konci války. Plzeňští obyvatelé se zmocňují německé armádní vysílací techniky tak, že skupina radioamatérů ve spolupráci s policií obsazuje německé vojenské vysílací vybavení. To nebylo ani tak určeno pro rozhlasové vysílání jako spíše pro účely vojenské štábní komunikace a začínají prostřednictvím narychlo opravené vysílačky vysílat

---

³⁴ KLAUSNEROVÁ, Eva a kol. autorů. *Svobodná Plzeň hovoří: příběhy vzepětí i pokoření Českého rozhlasu Plzeň*. Plzeň: Nava, 2005, s.3-4, ISBN 80-721-1196-5

především zpravodajské relace o osvobození. Jedním z hlavních aktérů této události, která se odehrála 5. května 1945, se stal pan Karel Šindler.³⁵

8.1.3 Svobodná Plzeň hovoří

Dobový projev Karla Šindlera je doslovně citován v publikaci Svobodná Plzeň hovoří a pro vykreslení napjaté situace a statečnosti aktérů události uvádím přepis z jeho vzpomínek.³⁶

Cituji: „Bylo 5. května, 9 hodin ráno. Plzeň byla zachváčena revolučním nadšením. Smazávaly se nápisy, byla zapálena potupná standarta na náměstí Republiky a lidé se vyhnuli do ulic. A my věděli, že v Plzni je 7000 ozbrojených vojáků, že v Záluží jsou pancéřové čety a v Letkově čeká na výpad celá pancéřová jednotka. Lidé se museli dozvědět pravdu. Jak jim to říci? Jakým způsobem je informovat? A pak padlo slovo vysílačka. Ještě rozhovor s dr. Hrbkem, skočili jsme do rozjetého auta na náměstí před střílejícími SS-many, vytáhli automaty a ujížděli na vysílačku. Vnikli jsme spolu s policií, která již delší čas nám ilegálně hlídala vysílačku, do bunkru, odzbrojili Němce a přesvědčili se, že vysílačka není podminována. Zmocnili jsme se vysílacích aparátů, byly však poškozeny a neschopny provozu. Ztratili jsme pojem času a stala se z nás ztracená varta. Spojovali jsme všechny a sami jsme byli bez spojení. Dnes si již jen nejasně pamatuji na horečný shon při výměně kontaktních šňůr a na počítání do mikrofону. A tak probíhalo mnoho minut ve stálém napětí až do dvanácti hodin. Byli jsme s opravou definitivně hotovi. A nyní jsme byli ve vysílacím studiu všichni, kteří jsme se zmocnili vysílačky. Za naprostého ticha bylo vysloveno to, na co jsme čekali šest let: Svobodná Plzeň hovoří.“

---

³⁵ KLAUSNEROVÁ, Eva a kol. autorů. *Svobodná Plzeň hovoří: příběhy vzpětí i pokoření Českého rozhlasu Plzeň*. Plzeň: Nava, 2005, s.10, ISBN 80-721-1196-5

³⁶ KLAUSNEROVÁ, Eva a kol. autorů. *Svobodná Plzeň hovoří: příběhy vzpětí i pokoření Českého rozhlasu Plzeň*. Plzeň: Nava, 2005, s.13, ISBN 80-721-1196-5

8.1.4 Oficiální vznik rozhlasu v Plzni

Vznik rozhlasu Plzeň se váže k 1. červenci roku 1945, kdy se oficiálně stává součástí Československého rozhlasu. Jeho počátky se však potýkaly s podobnými problémy, jako měl rozhlas v Praze už v roce 1923, a to především problémy technické. Provozování studia v jeho začátcích bylo s mizivou finanční podporou. Rádio nemělo důstojné prostory k vysílání a vysílalo takřka z jedné místnosti. Zde bylo umístěno jak samotné vybavení vysílače, tak mikrofon, mixáž, telefon a dokonce i kancelářské zázemí. Nebylo tedy výjimkou, když v éteru zvonil na pozadí telefon nebo někdo zrovna vešel do dveří.³⁷

8.1.5 Modernizace a rozvoj rozhlasu v Plzni

V září roku 1945 se ČRo Plzeň začíná blýskat na lepší časy. Rozhlas se stěhuje do podstatně důstojnějších prostor ve Škroupově ulici a dostává k dispozici moderní vysílací vybavení z fondu ředitelství Československého rozhlasu v Praze. V těchto prostorech však setrvává pouze necelý rok. S rychlostí rozvoje rozhlasu se i tyto prostory stávají velmi rychle nedostačující, a tak se rozhlas po necelém roce stěhuje znovu, a to do nově zrekonstruované budovy bývalého Rečkova sanatoria ve Škrétově ulici. Zde má rozhlas k dispozici již celou budovu, ve které setrvává až do vybudování moderní budovy určené přímo pro potřeby rozhlasu na náměstí Míru, kde rozhlas funguje dodnes.³⁸

---

³⁷ KLAUSNEROVÁ, Eva a kol. autorů. *Svobodná Plzeň hovoří: příběhy vzepětí i pokoření Českého rozhlasu Plzeň*. Plzeň: Nava, 2005, s.18, ISBN 80-721-1196-5

³⁸ KLAUSNEROVÁ, Eva a kol. autorů. *Svobodná Plzeň hovoří: příběhy vzepětí i pokoření Českého rozhlasu Plzeň*. Plzeň: Nava, 2005, s. 21-26, ISBN 80-721-1196-5

8.2 Současnost rozhlasu v Plzni

8.2.1 Český rozhlas Plzeň

Český rozhlas Plzeň je jedna z celkem dvanácti rozhlasových vysílacích stanic, které nemají jednotný celorepublikový program, ale zaměřují se především na regionální dění a zvyklosti v daném regionu. Český rozhlas Plzeň je rozhlasovou stanicí, která pokrývá svým signálem území západních Čech.

Vysílání je zaměřeno především na dění v Plzeňském a Karlovarském kraji s částečným dopadem do sousedních regionů. Plzeňské studio je tradičním rozhlasem veřejné služby pro obyvatele a příznivce západních Čech. Hlavní cílovou skupinou této stanice jsou především posluchači střední a starší generace.³⁹

8.2.2 Program Českého rozhlasu Plzeň

Programové schéma je koncipováno jako proudové vysílání, strukturované do několika denních velkých bloků jako je například blok dobré ráno, dopolední program, víkendový program atd. V těchto blocích najdete pořady hudební nebo slovesné, které mají svoji pravidelnou periodicitu.

V hudební oblasti se plzeňská stanice zaměřuje na tzv. střední proud, dále na lidovou hudbu (dechovka, folklór) a žánry folk a country. Ve vysílání převažuje česká hudební tvorba od 60. let až po současnost.⁴⁰

Český rozhlas jako takový a jeho studio v Plzni si zakládá na správném používání i využívání mateřského jazyka. Mluvené slovo je zde základním prostředkem v publicistických pořadech (komentáře, fejetony), Náš příběh, Poradíme vám, diskusní podvečerní pořad, Co vás zajímá, Hobby poradna, apod.

---

³⁹ O stanici | Plzeň. *Český rozhlas* [online]. © 1997-2015 [cit. 2015-04-5]. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/plzen/ostanici/>

⁴⁰ O stanici | Plzeň. *Český rozhlas* [online]. © 1997-2015 [cit. 2015-04-5]. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/plzen/ostanici/>

9 VLIV ROZHLASU NA POPULARIZACI HUDBY

9.1 V počátcích rádia

Rádiové vysílání mělo neodmyslitelný vliv na společnost, a to jak mluveným slovem, tak i šířením hudby mezi nejširší vrstvy společnosti a také do vzdálených končin země. To dokládají první pokusné radiofonické koncerty, dále pak množství vysílacího času, který byl a je dosud věnován šířením hudby, tedy její popularizací. Začátek vlivu rádia a s ním spojenou popularizaci hudby můžeme datovat do první poloviny 20. stol, do doby, kdy začínají vysílat první komerčně založené vysílací stanice s pravidelnou vysílací dobou, a to především díky první vysílací stanici v USA. Dekáda mezi roky 1920 a 1930 nebyla jen dekadou rozvoje prvních rádiových stanic, ale byla také dekadou rozvoje hudebního průmyslu.⁴¹

9.2 V období rozvoje rádia

S příchodem rádia se dosavadní hudební průmysl zaměřený především na výrobu a prodej gramofonových desek začíná velice rychle přizpůsobovat potenciálu nově vznikajícího sdělovacího prostředku. Především se s příchodem nových technologií utváří nové nahrávací společnosti, které se více a více zaměřují na tvorbu a distribuci nahrávek skrze rádio.

Distribuce hudby se tedy stává mnohem více masovou záležitostí, než tomu bylo doposud. Hudba se v příštích letech s klesající cenou rádiových přijímačů dostává čím dál tím více na venkov a stává se dostupnou pro širokou veřejnost.

Rádiové vysílání tak prostřednictvím svých prvních hudebních programů začíná kultivovat, vychovávat, rozvíjet a formovat hudební založení obyvatel. Hudební průmysl však v těchto počátcích využívá rádiové vysílání především jako propagaci svých umělců,

---

⁴¹ HILMES, Michele. *Radio voices: American broadcasting, 1922-1952*. Minneapolis: University of Minnesota Press, c1997, s. 75-80, ISBN 08-166-2621-9.

kteří nahrávají pod jejich nahrávací společností a posléze profitují z prodeje gramofonových desek.⁴²

9.3 Autorské poplatky v rádiu

Čím dál tím více však, s rozvíjejícím rádiem, prodej gramofonových desek klesá a místo toho přibývá pravidelných posluchačů. Na tento fakt pak hudební průmysl v roce 1923 reaguje skrze americkou společnost skladatelů, autorů a vydavatelů (ASCAP) zavedení licenčních poplatků z šíření nahrávek.

---

⁴² HILMES, Michele. *Radio voices: American broadcasting, 1922-1952*. Minneapolis: University of Minnesota Press, c1997, s.95-102, ISBN 08-166-2621-9.

10 ZÁVĚR

Radiové vysílání ovlivnilo společnost a její chování. Nemůžeme si nevšimnout, jak hned v prvních okamžicích byl rozhlas využit k přenosu informací například o výsledcích voleb nebo byl přenášen projev prezidenta, ale také se využíval rozhlas hned od svých počátků k přenosům živé hudby. V textu již zmíněné první koncerty z Metropolitní opery v New Yorku nebo u nás přenášené radiofonické koncerty patřily od počátků rozhlasu k jeho hlavní programové náplni. Vedle mluveného slova to od počátků byla hudba, která měla velký podíl na celkovém vysílacím času. Následně pak přišla doba především hudebně profilovaných stanic, které formovaly posluchače, pravidla, licenční poplatky a hudební průmysl. Ano, uvedl jsem zde slovo hudební průmysl, které doba počátků vysílání určitě ještě neznala. První tvůrci hudebního programu, jako například Miloš Čtrnáctý, se snažili posluchače kultivovat kvalitní hudbou, avšak posluchač si žádal více zábavy a kapitál více poplatků za reklamu. Tehdejší rádio, tehdejší nové medium i dnešní multimedia jsou a budou vždy jenom nástrojem. Záleží na lidech, jak ho jsou a budou schopni uchopit.

11 RESUMÉ

V této práci byly zpracovány údaje o vzniku prvních rozhlasových stanic na světě s důrazem na popis zahájení pravidelného vysílání na našem území. V historických souvislostech je zmapován vznik a využití nového media. Je zde představena revoluční změna, která působila na šíření hudby a na její popularizaci. V této práci jsou také podrobněji vykresleny osobnosti, které měly hlavní podíl na vzniku vysílání v Československu. Díky těmto lidem jsme zahájili vysílání mezi prvními.

This thesis collected information about the development of the first radio stations in the world with the focus about start of regular broadcasting in our country. The work is presenting the creation and useing of new broadcasting media and also is mapping revolutionary change in distribution and popularization of music. In this work are also described personalities who had a major participation on the early broadcasting in Czechoslovakia.

12 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

12.1 Monografie a periodika

ČTRNÁCTÝ, Miloš. *Projev do rozhlasu* [Strojopis]. Jediný originál uložený v archívu Českého rozhlasu. Praha, 1963.

ČTRNÁCTÝ, Miloš. *Rukopisné vzpomínky*. Jediný originál uložený v archívu Českého rozhlasu. Praha, 1962, 184 s.

HILMES, Michele. *Radio voices: American broadcasting, 1922-1952*. Minneapolis: University of Minnesota Press, c1997, 353 s., ISBN 08-166-2621-9.

JEŠUTOVÁ, Eva. *Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí Českého rozhlasu*. Vyd. 1. Praha: Český rozhlas, 2003, 667 s. ISBN 80-867-6200-9.

KLAUSNEROVÁ, Eva a kol. autorů. *Svobodná Plzeň hovoří: příběhy vzepětí i pokoření Českého rozhlasu Plzeň*. Plzeň: Nava, 2005, 111 s. ISBN 80-721-1196-5.

PATZAKOVÁ, Anna Jandová. *Prvních deset let československého rozhlasu*. 1935. vyd. Praha: Nákladem Radiojournalu, čsl. zpravodajství radiotelefonického, 1935, 1039 s.

12.2 Elektronické zdroje

Britain on the air. *Science Museum's Information Age gallery* [online]. Creative Commons - CC, © 2014 [cit. 2015-04-02]. Dostupné z: http://www.sciencemuseum.org.uk/online_science/explore_our_collections/stories/britain_on_the_air

Čtrnáctý Miloš - Rozhlasová historie - Osobnosti a zlomové okamžiky dějin rozhlasu: 90 let s vámi. *Český rozhlas* [online]. © 1997-2013 [cit. 2013-07-05]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/rozhlasovahistorie/lide/_zprava/ctrnacty-milos--694091

Historical Marker: Radio Station KDKA. *ExplorePAHistory.com* [online]. © 2011 [cit. 2015-04-05]. Dostupné z: <http://explorepahistory.com/hmarker.php?markerId=1-A-30>

Historický vývoj médií. *Media set* [online]. © 2005 - 2015 [cit. 2015-04-02]. Dostupné z: <http://www.mediasetbox.cz/cs/uzitecne-informace/historicky-vyvoj-medii/>

Miloš Čtrnáctý - Životopis / Info - Filmová databáze online FDb.cz. *Filmy, seriály, herci, recenze filmů - Filmová databáze online FDb.cz* [online]. © 2003-2013 [cit. 2013-07-05]. Dostupné z: <http://www.fdb.cz/lidi-zivotopis-biografie/412460-milos-ctrnacty.html>

O stanici | Plzeň. *Český rozhlas* [online]. © 1997-2015 [cit. 2015-04-5]. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/plzen/ostanici/>

Projekty - Radio Praha. *Radio Praha - zprávy z České republiky* [online]. Radio Prague, © Copyright 1996-2015 [cit. 2015-04-02]. Dostupné z: <http://old.radio.cz/cz/clanek/49647>

První rozhlasový přenos opery před sto lety zahájili Destinnová a Caruso. *Art - Hospodářské noviny* [online]. Economia, Copyright © 1996-2015 [cit. 2015-04-02]. Dostupné z: : <http://art.ihned.cz/c1-39831350-prvni-rozhlasovy-prenos-opery-pred-sto-lety-zahajili-destinnova-a-caruso>

Rozhlasové přenosy z Met oslaví osmdesátiny. *Opera PLUS - váš informační portál o operě, hudbě a tanci* [online]. Copyright 2009-2014 [cit. 2015-04-02]. Dostupné z: <http://operaplus.cz/rozhlasove-prenosy-z-met-oslavi-osmdesatiny/>

UK Radio: A Brief History - Part 1. *MDS975* [online]. Smith, © 2005 - 2015 [cit. 2015-04-08]. Dostupné z: <http://www.mds975.co.uk/Content/ukradio.html>

Z rozhlasového archivu: Otec rozhlasu - Leonardo - věda a technika jasně a přehledně. *Český rozhlas* [online]. © 1997-2013 [cit. 2013-07-05]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/leonardo/historie/_zprava/z-rozhlasoveho-archivu-otec-rozhlasu--458091

13 SEZNAM PŘÍLOH

Obr. č. 1: Mapa vedení pro radiofonní přenosy v Československu

Obr. č. 2: Vztyčování stožáru vysílací stanice Kbely

Obr. č. 3: První malé studio v Národním domě na Vinohradech - Melody
Makers

Obr. č. 4: Operatér Vlach ladí vysílače

Obr. č. 5: Velké studio v Orbisu odkud se vysílaly koncerty

Obr. č. 6: Redaktor Laufer hlásí fotbalový zápas ČSR – Maďarsko v r. 1928

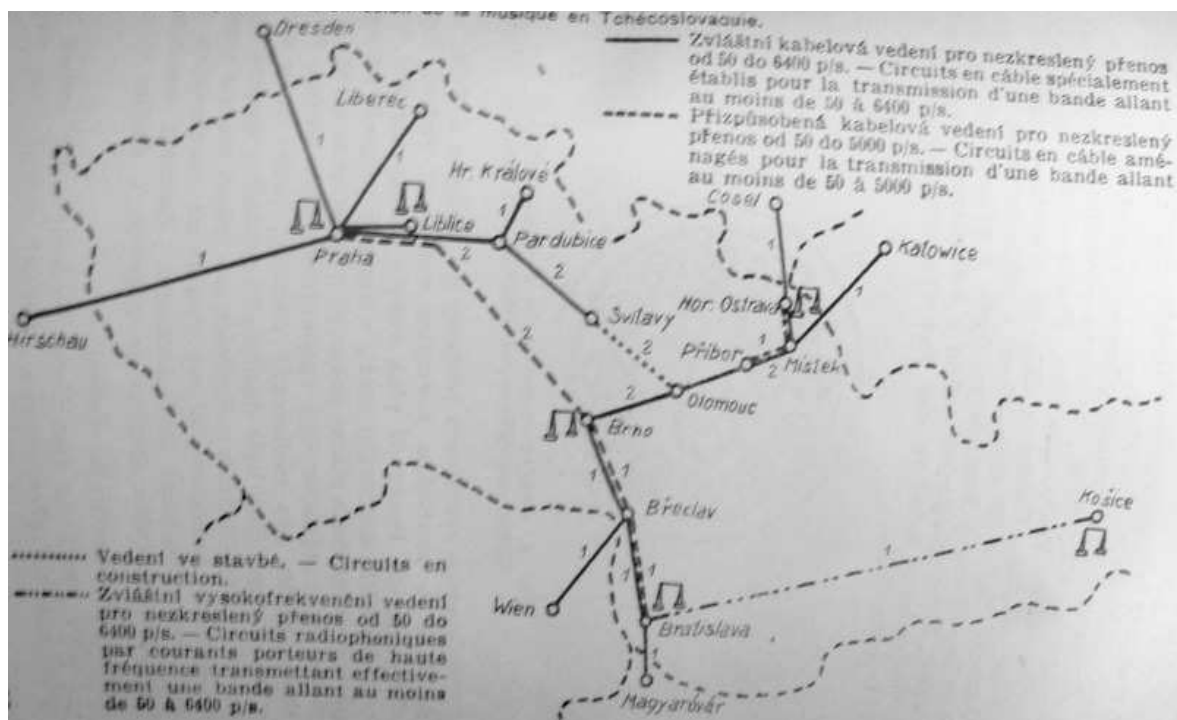
Obr. č. 7: Projev do rozhlasu, kopie originálu, str.1

Obr. č. 8: Projev do rozhlasu, kopie originálu, str.2

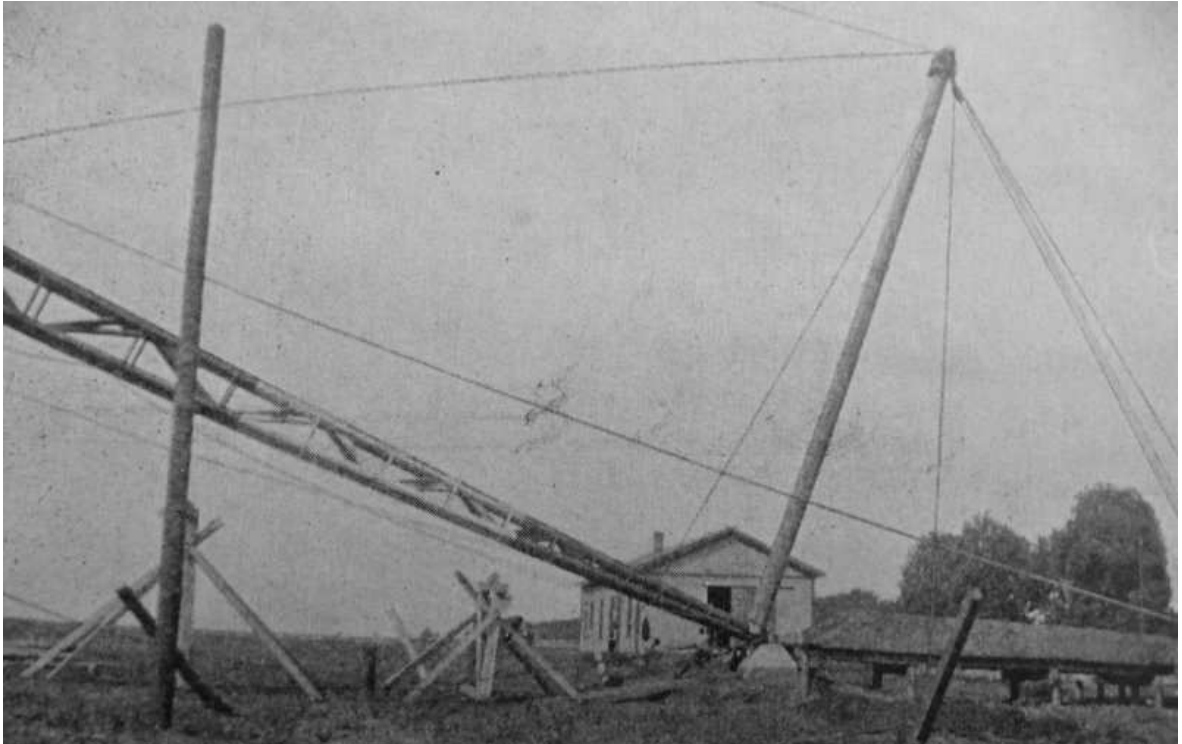
Obr. č. 9: Projev do rozhlasu, kopie originálu, str.3

14 PŘÍLOHY

Obr. č. 1: Mapa vedení pro radiofonní přenosy v Československu

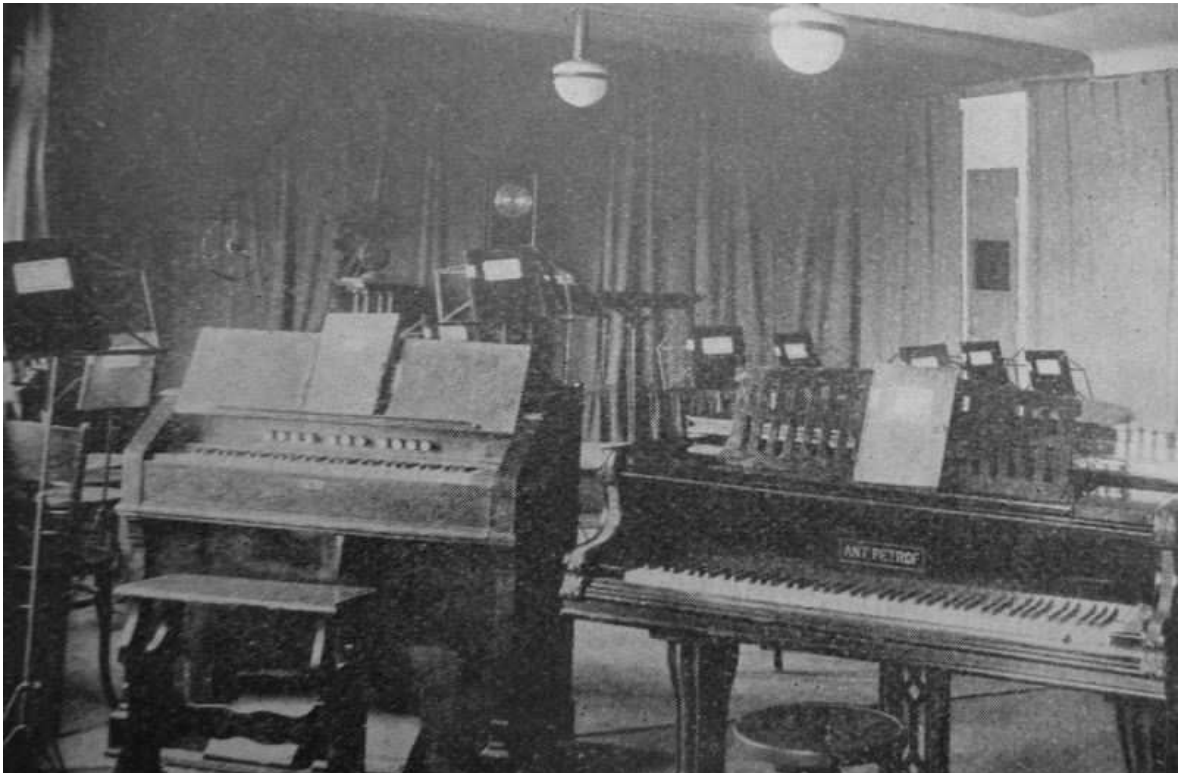
Obr. č. 2: Vztyčování stožáru vysílací stanice Kbely

Obr. č. 3: První malé studio v Národním domě na Vinohradech - Melody Makers

Obr. č. 4: Operatér Vlach ladí vysílače

Obr. č. 5: Velké studio v Orbisu odkud se vysílaly koncerty

Obr. č. 6: Redaktor Laufer hlásí fotbalový zápas ČSR – Maďarsko v r. 1928

Projev do rozhlasu.

Říkává se, že kdo jednou přičichl k divadlu, hned tak se ho pustí. A totéž možno říci o rozhlasu. Já přičichl k oběma a dle toho se mi vede. Sleduji pilně, co se děje na jevističích a rozhlasových sítích, kde jsem byl kdysi jako doma a jen v technickém vývoji zůstávám pozadu, poněvadž kapsa mi nedovoluje, abych držel s dobou krok a opatřil si nejmodernější přijímací přístroj nebo dokonce televizor. Mám dosud svůj první přijímač, brněnský Standard, na kterém před 37 lety jako první chef programu jsem kontroloval počáteční vysílání a který mi dosud slouží v létě při pobytu na venku. V Praze mám starý osmilampový Telefunken a ten proháním po celé Evropě. Vzpomínám často na inž. Eduarda Svobodu, s nímž jsem kladl základní kameny k našemu rozhlasu v roce 1923, kdy u nás o něm skoro nikdo ještě nevěděl mimo několik nadšených radioamatérů a dopisují si s naším prvním technickým spolupracovníkem Janem Velíkem, který působí v Brně. Oba vzpomínáme na těžké počátky našeho rozhlasu i na to jak jsme je šťastně přemohli a jak Praha se může vždy chlubit, že měla první pravidelné vysílání ve střední Evropě., jak lidé na nás udiveně hleděli, když jsme jim vypravovali, že budou doma v teple u přijímačů slyšet koncerty, zprávy, opery z Národního divadla jen aby se přihlásili za posluchače rozhlasu. Pokládali nás za pomatené, div ne za blázny. To zní už dnes jako pohádka. Ale ta průkopnická doba přes všechny obtíže a těžké chvíle, jež nám přinesla, zůstala v našich vzpomínkách něčím krásným a nezapomenutelným. Listuji občas vtěch svých starých lejtrech a sbírkách obrázků a pokaždé vybyví se mi v duchu podoby těch prvních umělců, kteří bez velkých nároků nám pomáhali svými výkony povznést čsl. rozhlas na světovou proveň, na přátelské styky s nimi a těším se z toho mohu-li ještě dnes

Obr. č. 7: Projev do rozhlasu, kopie originálu, s. 1

Rozhlas zmohutněl, vyspěl a půjde dále cestou svého vývoje. A mně dnes, když se naň po 39 letech dívám, blaží, že jse stál u jeho kolébky a že jsme mu se s^š Inž Svobodou dali zdravé základy na nichž se mohl dále rozvíjet.

Ať se díváme ja začátky našeho rozhlasu jakoliv, ať připustíme jejich primitivnost, významným přece zůstane, že přišli jsme s nimi dříve, než většina druhých a zabezpečili tak čl. rozhlasu pevné místo ve světové konstelaci a možnost rozvoje, odpovídajícího tehdy potřebám našeho státu. Byli jsme si hned na začátku vědomi toho, že rozhlas stane se velmocí, že nadejde brzo doba zápasu o vlny v světovém prostoru a že leží před námi doba začátečního vývoje nové instituce, u nás dosud téměř neznámé a že bude pro nás tím lépe, čím dříve ji budeme mít za sebou.

To vše bylo příčinou, proč jsme se snažili urychlit jednání o rozhlas a dospěti k pravidelnému vysílání třeba stanicí jen radiotelegrafní, bez řádně vybaveného studia v době, kdy nebylo ještě právní úpravy radiofonie u nás, kdy nebylo výroby přijímačů a obchodů s nimi. Bylo třeba vskutku odvahy pustit se za těchto poměrů do budování radiofonie a pokračovat v ní přes značné finanční oběti, které si tyto svízelné počátky vyžádaly. Ale byla to pevná víra v budoucnost a význam rozhlasu a opravdové nadšení všech spolupracovníků kdo nám umožnili, že 18. května r. 1923 kol 8. hod. večerní přijel k kbelskému baráku vysílací stanice automobil s prvními účinkujícími čl. rozhlasu.

Struktura programů musila přirozeně odpovídat technickým možnostem. Proto zač^{la}ovala se z počátku jen sola na jednotlivých nástrojích a to na těch, které nejlépe zněly, jako trubka, cello, housle. Od jednotlivých nástrojů pokračovalo se pak k hudbě komor-

Obr. č. 8: Projev do rozhlasu, kopie originálu, s.2

ní a salonnému orchestru, od solových zpěvů k dvojzpěvům , kvartetům a sborům dle získaných zkušeností.

Jako šéf programu byl jsem si od počátku vědom, že rozhlas je určen pro nejširší lidové kruhy a že jim především musí přinášet zábavu a poučení. Snažil jsem se tedy dělat program většinou lidový. To ovšem neznamenal, že bych chtěl dělat z rozhlasu flašinet, jak by to mnozí byli rádi viděli. Směřovalo se vždy na horu, třebaže se ty "dury" a "molly" leckomus nelíbily. A abych zdůraznil myšlenku spolupráce s velkou složkou národa zařadil jsem oslavu prvního máje roku 1924 jako první dělnický rozhlas. To se některým pánům v jednatelském sboru nelíbilo a " dělnický rozhlas " zmizel, aby se oficiálně objevil až roku 1926.

Rozumí se, že naše podnikání neušlo pozornosti sousední ciziny a její žárlivosti. Tak list "Wiener Stimmen" se ptal: " *Co Proč* Praha?" Co je možno v Praze, je možno i ve Vídni!" a připojil, že celá organizace byla s obdivuhodnou obratností a neochvějnou energií zbudována téměř přes noc.. Také v Budapešti nás pochválili, ale doma.. Ale nač vyvolávat nepříjemné vzpomínky, když tolik příjemných táhne hlavou a ta osmdesátka se tak ráda při nich ohřívá ..

XXXXXXXXXXXX

Obr. č. 9: Projev do rozhlasu, kopie originálu, s.3